

та соціально справедливого аграрного сектору зі збереженням порівняльних переваг на світових ринках.

Список використаних джерел:

1. Федоренко М. О., Вдовенко Н. М., Павлюк С. С., Дюдяєва О. А. Базові засади розвитку рибальства та аквакультури в умовах трансформаційних процесів. Водні біоресурси та аквакультура. 2020. Вип. 2. С. 47–5; 2. Вдовенко Н. М. Формування та функціонування Спільної рибної політики Європейського союзу та шляхи її реалізації в Україні: монографія. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 476 с.; 3. Механізм забезпечення конкурентоспроможності рибальства та аквакультури України: [колективна монографія]. Вдовенко Н. М., Кваша С. М., Богач Л. В., Шарило Ю. Є., Павленко М. М. За ред. проф. Вдовенко Н. М. К.: НУБіП України, 2019. 294 с.; 4. Конкурентоспроможність рибного господарства України в нових умовах функціонування національної економіки: [колективна монографія]. Вдовенко Н. М., Варшавська Н. Г., Гечбаія Б. Н., Михальчишина Л. Г., Павленко М. М., Шарило Ю. Є., Шепелєв С. С. Глобус. Х.: 2020. 328 с.; 5. Вдовенко Н. М., Маргасова В. Г. Базові засади адаптації маркетингових стратегій інноваційного конкурентоспроможного розвитку аграрних підприємств в умовах надзвичайних викликів на ринку. Академічні візії. 2023. Вип. 15. [Електронне видання]. Режим доступу: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/409>.

Палапа Н.В., д-р с.-г. наук, с.н.с.

Нагорнюк О.М., канд. с.-г. наук

Інститут агроекології і природокористування НААН

Устименко О.В., канд. с.-г. наук

**Дослідна станція лікарських рослин Інституту агроекології і
природокористування НААН**

Забезпечення продовольчої безпеки – особливо гостре питання для України

Закон "Про продовольчу безпеку України" визначає правові, економічні, соціальні, екологічні та організаційні засади державної політики у сфері формування продовольчої безпеки, яка є складовою національної безпеки України. Зокрема, встановлюється, що основними принципами формування продовольчої безпеки є забезпечення інтересів України у системі міжнародної продовольчої безпеки в умовах глобалізації та регіональної економічної інтеграції; продовольча незалежність держави; економічна обґрунтованість загальнодержавних потреб, пов'язаних із забезпеченням України продовольством, достатність і стабільність запасів продовольства; своєчасність та адекватність заходів щодо формування продовольчої безпеки реальним і потенційним, внутрішнім і зовнішнім загрозам, тощо [1].

Продовольча безпека є однією з основних складових національної та економічної безпеки держави. Проблема продовольчої безпеки стає більш гострішою та займає вагомое значення у структурі економічної безпеки, а саме: безпека продовольства для життя та здоров'я населення, оскільки продукти життєдіяльності є важливим ресурсом країни; продовольче забезпечення країн і регіонів; продовольча незалежність. Вирішення проблем продовольчої безпеки та її забезпечення має важливе значення та може розглядатися на регіональному та державному рівнях. Необхідність забезпечення продовольчої безпеки як складової економічної безпеки виникає у зв'язку із захистом державних інтересів (соціальна стабільність, задоволення потреби в харчуванні, незалежність від імпорту, розвиток власного виробництва продовольчих товарів, створення резервних запасів для стабілізації продовольчого забезпечення).

Забезпечення продовольчої безпеки незмінно входить до пріоритетних напрямів глобального порядку денного. Це питання стало особливо гострим для України внаслідок епідеміологічної ситуації, пов'язаної з пандемією COVID-19, і широкомасштабної збройної агресії російської федерації проти України та показала, що безперебійне постачання населення якісними та безпечними продуктами харчування залишається одним із першочергових завдань та інструментом підтримки стабільності в умовах надзвичайних ситуацій.

В останні три десятиліття увага всього світу повернута до проблем продовольства. Ціла низка чинників, зокрема економічна криза, війни і конфлікти, зміни клімату та екстремальні кліматичні явища, вичерпання природних ресурсів тощо, спричинили підвищення цін на продукти харчування та їх перерозподіл у світовому масштабі [2–4]. Починаючи з 1970-х років минулого століття, вони досягли найвищого рівня, що мало значний вплив на продовольчу безпеку, особливо бідних верств населення всього світу.

Інтегральним показником оцінки продовольчої безпеки визначено індекс глобальної продовольчої безпеки (GFSI), який розраховують на основі 58 унікальних показників [5]. Так, згідно з даними дослідницького та аналітичного підрозділу The Economist у 2021 р. лідером рейтингу продовольчої безпеки серед 113 країн світу стала Ірландія [5]. Інтегральний індекс країни склав 84,0% за рахунок забезпечення високих стандартів харчування, безпеки та доступності продовольства за низьких показників частки населення, що проживає за глобальною рисою бідності, а також політичних ризиків (табл. 1).

Зазначений інтегральний індекс використовують також для оцінки витрат на дослідження, доступність технологій та освіти в галузі сільського господарства, втрат продовольства. В цьому аспекті більшість європейських країн прагне досягти глобальних стандартів, підтримуючи екологічну стійкість для охорони навколишнього природного середовища та збереження біорізноманіття. При цьому Ірландія входила до трійки країн-лідерів за трьома із 4-х основних показників, що використовують для розрахунку індексу глобальної продовольчої безпеки (GFSI), а саме показником економічної доступності продовольства, показником якості і безпечності харчових продуктів, природні ресурси і стійкість.

Україна у загальносвітовому рейтингу займає 58 позицію з показником GFSI 62,0% та за показниками економічної доступності продовольства, якості і безпечності харчових продуктів займає останнє місце серед європейських країн. За іншими двома показниками, які визначають достатність національного постачання продовольства, ризики порушення поставок, дослідницький потенціал для розширення і підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та оцінює вплив країни на зміни клімату, його схильність до природно-ресурсних ризиків та спроможність країни адаптуватися до цих ризиків, також займає останні позиції, випереджаючи Сербію і Словаччину [6].

Таблиця 1.

Індекс глобальної продовольчої безпеки (GFSI) країн Європи, %, 2021 р. [5]

Рейтинг	Країна	Інтегральний індекс	Показники			
			Економічна доступність	Фізична доступність	Якість і безпека	Природні ресурси і стійкість
1	Ірландія	84,0	92,9	75,1	94,0	74,1
2	Австрія	81,3	90,5	75,2	91,2	65,7
3	Великобританія	81,0	91,1	72,7	89,6	69,0
4	Фінляндія	80,9	91,7	66,2	93,8	75,1
5	Швейцарія	80,4	89,0	76,9	86,4	65,1
6	Нідерланди	79,9	89,7	73,7	92,2	61,2
9	Франція	79,1	90,3	67,0	92,1	67,5
11	Німеччина	78,7	90,1	69,3	87,8	66,0
13	Швеція	77,9	91,0	62,7	92,3	67,3
14	Чехія	77,8	88,3	69,1	81,4	70,9
17	Данія	76,5	93,1	61,4	93,5	56,9
18	Італія	76,4	89,3	71,5	86,2	51,8
19	Бельгія	76,1	89,8	71,1	85,2	50,9
20	Норвегія	76,0	83,3	60,6	90,7	76,1
21	Португалія	75,2	88,8	67,1	88,3	52,3
22	Польща	74,9	87,0	65,0	80,5	65,0
24	Іспанія	73,6	88,4	61,2	84,4	58,2
27	Греція	73,3	89,0	59,6	89,5	53,6
29	Румунія	72,4	81,8	66,6	85,4	52,6
31	Угорщина	72,1	83,5	66,9	77,4	55,4
38	Болгарія	70,5	83,3	59,2	81,5	56,8
42	Словаччина	68,7	89,6	48,8	72,9	62,7
58	Україна	62,0	73,9	51,8	71,9	49,3
60	Сербія	61,4	82,6	38,4	81,1	44,7

На нашу думку, продовольча безпека України може бути забезпечена за виконання таких умов: населення країни повністю забезпечене якісними, екологічно безпечними, повноцінними та корисними для здоров'я продуктами харчування вітчизняного виробництва, що відповідають науково-обґрунтованим нормам та медико-біологічним вимогам, а також раціонам їх споживання; ціни на продукти харчування доступні усім, без винятку, українцям; мають бути створені (мінімум на 5 років) відновлювані стратегічні запаси продовольства на

випадок стихійних лих, війн (що дуже актуально саме в даний час) та інших надзвичайних ситуацій, які дадуть змогу уникнути голоду в країні за введення нормованого розподілу продуктів харчування; агропромисловий комплекс, рибне та лісове господарство повинні впевнено розвиватися і мати резерви, що дозволять нарощувати виробництво продовольства для оновлення страхових запасів та збільшення запасів на випадок надання допомоги іншим країнам, де трапилось стихійне лихо чи війна; наука і освіта знаходиться на рівні передових світових досягнень; забезпечення усіх напрямів виробництва новітніми інноваційними технологіями, зразками техніки; державна підтримка національного надбання; поліпшення генофонду у тваринництві, рибництві та рослинництві; політика природовідновлення та природоохорони забезпечують поліпшення та збереження природних багатств нашої країни та середовища проживання як людини, так рослинного і тваринного світу.

Список використаних джерел:

1. Верховна Рада України ухвалила Закон "Про продовольчу безпеку України". URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/54016.html>; 2. Food and Agriculture Organization of the United Nations. URL: <http://www.fao.org/about/en/>; 3. Woero V., Cafiero C., Gheri F. et al. Access to food in 2020. Results of twenty national surveys using the Food Insecurity Experience Scale (FIIES). Rome, FAO. 2021. 95 p.; 4. Дем'янюк О.С. Зміни клімату – глобальна екологічна і продовольча проблема людства. *Збалансоване природокористування*. 2016. № 4. С. 6–13; 5. 17. Global Food Security Index. URL: <https://impact.economist.com/>; 6. Палапа Н.В., Дем'янюк О.С., Нагорнюк О.М. Продовольча безпека України: стан та актуальні питання сьогодення. *Агроєкологічний журнал*. 2022. № 2. С. 34–45. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.2.2022.263314>

Семперович І.В., здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії*
Державний біотехнологічний університет, Україна

Інновації в сільському господарстві

Щоб прогодувати населення планети, яке швидко зростає в умовах кліматичної кризи, потрібна швидкість і точність, яку забезпечують технології. Нові інновації в сільському господарстві показали, як технології можуть допомогти побудувати більш стійкі продовольчі системи та підвищити продовольчу безпеку в кожному куточку світу.

Від винаходу плугів до доїльних апаратів інновації відігравали значну роль у розвитку сільського господарства [1]. *Автоматизація* вже є основною частиною сільськогосподарського процесу, але в найближчі роки вона стане ще більш важливою. Фермери вже використовують безпілотники для моніторингу

* Науковий керівник – Антощенкова В.В., д-р екон. наук, доцент.